

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA: FRIVILLIGHET

LEDER

FRI, VILLIG OG HET, DEL II

ARTIKLER OG INNLEGG

Å UTVIKLE MENIGHETENS FELLESSKAP
SKAPER FRIVILLIGHET OG FREMMER
KIRKENS RELEVANS I LOKAL-
SAMFUNNET

ORGANISERING AV FRIVILLIGE I GUDS-
TJENESTENE I NORDSTRAND MENIGHET

"DESPERATION - IT IS THE WORLD'S
WORST COLOGNE"

SVAR TIL KNUT ALFSVÅG

SØNDAGSTEKSTEN

22. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

23. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

BOTS- OG BØNNEDAG

REFORMASJONSDAGEN

FRI, VILLIG OG HET, DEL II

I det forrige temanummeret i Luthersk Kirketidende om Frivillighet, Fri, villig og het, del I, var jeg opptatt av *hvordan* forløse frivillighet i kirken. En master fra Diakonhjemmet, en kirkeverge og tidligere Røde Kors-ansatt og en prest ga glimrende refleksjoner, innspill og til og med en "oppskrift" på hvordan frivillighet kan organiseres i kirken. Ta gjerne fram igjen, les og bruk!

Disse verdifulle innspillene inspirerte meg til å borre mer i *hvorfor* frivillighet i kirken? Hva er det som gjør at "vi trenger" frivillige? Og hvem er egentlig "vi"? I møte med forskjellige menigheter og staber får jeg ulike svar. En gjennomgangsmelodi er gjerne: "Vi får jo ikke gjort alt vi skal uten de frivillige." Gjerne etterfulgt av: "Vi har ikke nok frivillige; vi har alt for få; de vi har, begynner å bli gamle, eller har holdt på så lenge, osv. ..."

Jeg har tatt meg i å undres:

Hva er "alt vi skal", og hvor defineres det? Hva gjør at noen opplever at de har for få frivillige til "alt en skulle ha gjort", mens andre kan glede seg over engasjement og tjenestefellesskap?

Kan det bunne i at en har klart å definere *hvorfor* frivillighet, og ikke bare rettet hovedfokuset mot det mer instrumentelle *hvordan*?

Igen har jeg fått med meg tre gode hjelpere på veien til større klarhet. Frivillig deler de av sine erfaringer og refleksjoner, til glede for meg og alle andre lesere av Luthersk Kirketidende.

Diakon Eleanor Brenna ble ansatt som prosjektleder i Østre Aker prosti i Oslo for Frivillighet og frivillige. To sitater fra hennes artikkel får her på lederplass sette oss på sporet:

"De første frivillige var Jesu disipler. Han kalte mennesker til å elske og tjene sin neste."

Dermed gir hun en teologisk forankring som kanskje kan gi et fornyet blick på forholdet mellom ansatte og frivillige? Eleanor Brenna kan i hvert fall bidra til det med det hun skriver videre i sin artikkel:

"Som ledd i arbeidet med frivillighet og frivil-

lige har det vært viktig å omdefinere at de frivillige ikke rekrutteres for å gjøre tjenester som de ansatte ikke rekker over, til en forståelse av at de ansatte skal stille opp for de frivillige medarbeiderne som er 'Kristi kropp'."

Bjarne Neerland, mangeårig frivillig i Nordstrand menighet, beskriver hvordan han utfører og opplever sin

rolle som frivillig medarbeider, nå i gudstjenestetilivet. Han skriver blant annet: "Man må være bevisst hvorfor frivillige brukes til oppgaver i gudstjenesten. Menighet og prester må ville noe med ordningen."

Det blir lagt mye vekt på hvordan vi møter dem som kommer. De som kommer, kommer ikke "til oss". Vi gjør en jobb på vegne av det fellesskapet de er en del av. Når klokker gir informasjon i forkant av gudstjenesten, sier vi "god søndag", ikke "velkommen". Det er viktig at vi

Jeg har tatt meg i å undres:
Hva er "alt vi skal" og hvor defineres det? Hva gjør at noen opplever at de har for få frivillige til "alt en skulle ha gjort", mens andre kan glede seg over engasjement og tjenestefellesskap?

ikke skaper et "oss" og "dem".

Og han skriver videre: "Personlig opplever jeg det som en berikelse å feire gudstjeneste der jeg selv kan delta på denne måten. Jeg møter folk på en annen måte når jeg har en rolle. Jeg må møte dem mer aktivt, og jeg må se dem."

Dette forstår jeg som en grunnleggende erfaring for forståelsen av *hvorfor* frivilliginnsats, enten det er i kirken eller i andre sammenhenger: Det er også til berikelse for en selv! En får mer enn en gir; en finner sin plass og får et eierskap til det en er en del av. Som kirke handler det om intet mindre enn Kristi kropp, om menigheten. Om "oss", ikke "vi" og "dem". Og da er det vel egentlig ingen begrensning for hva slags tjeneste den enkelte kan fylle?

Den tredje artikkelen er skrevet av presten Kjersti Gautestad Norheim i Birkeland menighet i Bjørgvin bispedømme. Hun beskriver sin egen begynnelse som frivillig i menigheten slik: "Jeg kan huske at jeg følte meg som en del av noe større, at jeg hørte til sammen med de andre, og at det vi drev med, var meningsfullt."

Som prest og tidligere menighetsplanter har

hun lang erfaring med å jobbe med frivillighet, ikke minst med unge frivillige. Hun besvarer mitt "hvorfor" på denne måten: "Frivillig medarbeiderskap handler ikke om hvilke roller vi trenger å fylle for å bli det vi engang var, eller håper at vi en gang skal bli. Det handler om å ta et langt, kjærlig blick på det som er, på oss selv, på menighetene vi er en del av, på dem vi er

menighet sammen med, og på det Gud allerede gjør. Det handler om å ta et langt, kjærlig blick på våre frivillige medarbeidere, både dem som har vært, som er, og som kanskje kommer til å bli det. For selv om plikten kan være en viktig drivkraft for tjeneste, så er det kjærligheten som setter oss fri til å tjene..."

Hvorfor "trenger vi" frivillige? Og hvem er egentlig "vi"? Her får du tre innsiktsfulle artikler fra tre gode hjelpere med deg på veien! Gud gir – vi deler. Og størst av alt er kjærligheten: Fri, villig og het.

Som kirke handler det om intet mindre enn Kristi kropp, om menigheten. Om "oss", ikke "vi" og "dem". Og da er det vel egentlig ingen begrensning for hva slags tjeneste den enkelte kan fylle?

HEGE E. FAGERMOEN
HEGE.FAGERMOEN@AS.KOMMUNE.NO

LUTHERSK KIRKETIDENDE TILBYR AVTALEGIRO

Det nærmer seg den tiden da abonnementet skal fornyes for et nytt år. I flere år har vi tilbudt abonnentene å få fakturaen tilsendt på miljøvennlig e-post, og etter hvert er det et flertall av abonnentene som har sagt ja til dette.

Nytt av året er at vi også tilbyr *avtalegiro*. Avtalegiro opprettes i nettbanken når du legger inn din betaling. Ved senere års fornyelse vil fakturaen dermed bli betalt automatisk, uten at du behøver å tenke på det, og uten at du risikerer stans i leveringen fordi fakturaen av en eller annen grunn kom bort eller ble glemt. Vi oppfordrer derfor abonnentene til å opprette avtalefaktura samtidig som de betaler abonnementet for 2017.

Med vennlig hilsen redaksjonen

Å UTVIKLE MENIGHETENS FELLESSKAP SKAPER FRIVILLIGHET OG FREMMER KIRKENS RELEVANS I LOKALSAMFUNNET

AV ELEANOR BRENNÅ, PROSTIDIAKON OG PROSJEKTLEDER I ØSTRE AKER PROSTI, OSLO
EB769@KIRKEN.NO

I 2013 ble 12 sokn slått sammen til fem sokn i Østre Aker prosti (Groruddalen i Oslo). Det var dramatisk for mange menigheter. Brått skulle menighetens fellesskap utvides. Vårt fellesskap – sammenslått med andre menigheter som vi ikke kjenner. Parallelt med dette satset Oslo bispedømmeråd og Kirkelig fellesråd i Oslo på å sette inn ressurser med prester og diakoner i en prosjektbasert innsats: Den norske kirkes Gro-ruddalsatsing. Spesielle fokusområder skulle være fellesskapsbygging, religionsdialog og samarbeid med migrantmenigheter. Frivillighet og frivillige var et av delprosjektene under temaet fellesskapsbygging.

Innen alle fokusområdene har det skjedd spennende utviklingsarbeid som forhåpentligvis vil komme Den norske kirke (DnK) til gode i omstillingsprosessene som ligger foran oss. Frivillighet er et hovedsatsningsområde i Oslo bispedømme i 2018¹.

I denne artikkelen presenteres arbeidet, metode og erfaringer så langt i frivillighetsprosjektet i DnK i Gro-ruddalen.

VI TRENGER FLERE FRIVILLIGE!

Det er ofte der det starter – menigheten trenger flere frivillige til alt som skjer av aktiviteter eller nye tiltak. Det var også utgangspunktet i prosjektbeskrivelsen jeg fikk ved oppstart høsten 2013 "Å øke antall frivillige"².

Jeg stilte imidlertid flere spørsmål til dette: hva trenger vi flere frivillige til? Hvordan tenker me-

nighetene – inkludert stabene – om frivillighet og frivillige? Det er vel ikke de frivillige som skal gjøre jobben som staben ikke rekker over? Hvilken rolle har staben i forhold til de frivillige? Hvordan tenker vi frivillighet i forhold til menighetsbygging? Har menigheten en strategisk plan for virksomheten, som er kjent og inkluderer frivillige? Er de frivillige reelt med og påvirker planarbeidet? Hvordan skal frivillighetsarbeidet organiseres? Er det egentlig spørsmål om å skaffe flere frivillige, eller å finne nye slik at de eldre frivillige som har stilt opp gjennom et langt liv, kan få avlastning og kanskje gis rom for å slutte?

DEN TEOLOGISKE OG DIAKONALE FORANKRING

Kirken i Østre Aker prosti har en visjon:

*"Med Jesus Kristus i sentrum vil kirka spre håp, kjempe for rettferdighet og fremme respekt i den flerkulturelle og mangfoldige Gro-ruddalen."*³

De første frivillige var Jesu disipler. Han kalte mennesker til å elske og tjene sin neste. I Gro-ruddalen er dette uttrykt i visjonen over. Den misjonale kirkens hovedanliggende er å spre håp, kjempe for rettferdighet og fremme respekt for menneskeverdet. Åpne dører, lave terskler for at folk skal få mulighet bli berørt av evangeliet i handling. Kirken skaper rommene for at mennesker i vår tid kan komme sammen, gjøre tjeneste – og utvikle tro. Kirken skal tilby rom for hele mennesket uten kvalifikasjonskrav om tro, men for dem som ønsker det, tilbud om ut-

vikling både av tro og ulike muligheter for å tjene vår neste.

Min ambisjon for prosjektet ”Frivillighet og frivillige” var å utvikle metoder for at menigheten legger til rette for at mennesker skal kunne delta i kirken på ulike plan, fra gudstjenestefeiring til diakonale lavterskeltak, fra babysang til Ten-Sing, fra ungdomsklubb til eldretreff. Kirken skal gjøres relevant for mennesker i alle livets faser.

Men visjonen i DnK i Groruddalen peker også utover, utenfor kirkebyggene og de indre kirkelige miljøene. Kirken må være til stede for folk er, delta på ulike arenaer i lokalsamfunnet – være en brobygger, være en diakonal og synlig kirke. Det viste seg i Østre Aker og Haugerud menighet at dette førte til nyrekruttering av frivillige medarbeidere til kirken.

Frivillige medarbeidere i kirken kan defineres som alle som deltar i kirkens aktiviteter og gudstjenester. Men den vanligste tilnærmingen er at frivillige medarbeidere er de som gjør en særskilt innsats for å legge til rette for menighetens virke. Lønnede medarbeidere er i fåtall. I Østre Aker og Haugerud menighet som var utgangspunktet for frivillighetsprosjektet, var vi 13 lønnede medarbeidere (prester, diakoner, kantorer, kateket, trosopplærer, ungdomsarbeider, menighetsforvalter og menighetssekretær – ikke medregnet timebetalte kirketjenere). Det var 170 registrerte frivillige medarbeidere. I tillegg er det mange hundre som er aktive i menigheten som deltakere i ulike tiltak, i ukentlig gudstjenestefeiring og kausalia (dåp, konfirmasjon, bryllup, begravelser), på ungdomsklubb, Amigos (barneklubb), frokost/lunsjtreff ukentlig, Åpent hus hver 14. dag, Alna Vokalis-koret, Korikat (barnekor), alle de andre korene som øver i kirkene våre, formiddagstreff, AA-samling osv.

Som ledd i arbeidet med frivillighet og frivillige har det vært viktig å omdefinere at de frivillige ikke rekrutteres for å gjøre tjenester som de ansatte ikke rekker over, til en forståelse av at de ansatte skal stille opp for de frivillige medarbeiderne som er ”Kristi kropp”.

Med denne tilnærmingen blir arbeidet med frivillighet i menigheten et uttrykk for både å bygge menighet og å tjene vår neste.

FORANKRING AV FRIVILLIGHETS-ARBEIDET I MENIGHETENE

Hvem har ansvaret for de frivillige? Ofte sitter stabsmedlemmer på sine egne lister over frivillige – de frivillige som presten, diakonen, kateketen, menighetsforvalteren/daglig leder og andre har direkte kontakt med innen sitt arbeidsfelt. Ulike stabsmedlemmer føler nærhet til ”sine” frivillige, og de frivillige føler mer eller mindre nærhet til stabsmedlemmet som har dem på liste. Nærheten avhenger av hvilken av oppfølging den frivillige opplever å få. Ved å registrere alle frivillige i en felles database (i Oslo bispedømme: Kardinal) i menigheten viser det seg at mangfoldet er stort, og antall frivillige større enn forventet. Registreringen dokumenterer også hvilke aktiviteter hver frivillig er knyttet til; det er viktig for staben å se at mange frivillige gjør mye forskjellig – og anerkjenne dem for det.

Ikke sjelden er det diakonen (i menigheter som har en slik ressurs) som blir tildelt et overordnet ansvar for oppfølging av frivillige i menigheten. I mitt prosjekt var det et poeng å se nærmere på ansvarsforhold og struktur for rekruttering og oppfølging av frivillige. En person som har lederansvar for menighetens diakoni, kan ikke forventes å kunne ivareta menighetens totale frivillighetsarbeid, selv om medarbeideromsorg for frivillige kan defineres som en diakonal tjeneste.

HVEM HAR ANSVARET – EMBETET ELLER RÅD?

Den norske kirke har en todelt embets- og rådsstruktur. Embetet går i linje fra biskop, prost, sokneprest og øvrige prester. Og rådsstrukturen fra menighetsråd via fellesråd og bispedømmeråd, ulike felleskirkelige råd og Kirkemøtet. Prosesser er i gang i DnK, som vil føre til endinger i denne organisasjonsstrukturen. I mitt frivillighetsprosjekt var det viktig å ta utgangspunkt i ansvarfordelingen mellom rådsstrukturen og embetsstrukturen slik de var i 2013/14. For hvem har egentlig ansvaret for frivilligheten, rekruttering og oppfølging av frivillige i den mangfoldige kirken vår?

Menighetsrådet er det lovfestede (Kirkeloven § 9) styringsorganet på soknenivået – og skal bl.a.

å ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres ”for å vekke og nære det kristelige liv i soknet ...”. Det er ikke spesifikt nevnt ansvar for frivillighet, men i håndbok for menighetsråd og kirkelig fellesråd 2011–15 fra Kirkerådet (Kirkerådet/KA 2011:33) er menighetsrådets ansvar for å legge til rette for oppfølging av frivillige poengtert⁴.

Menighetsrådene er sammensatt av frivillige pluss sokneprest og daglig leder (sekretær for MR). For å overkomme arbeidsbyrden oppnevner og delegerer menighetsrådene arbeid videre til ulike utvalg i menigheten.

I Østre Aker og Haugerud menighet har menighetsrådet oppnevnt syv utvalg: Gudstjeneste, kultur, diakoni, misjon og vennskap, eiendom, barn- og unge – og et eget utvalg for frivillighet og omtanke. I forbindelse med sammenslåingen av menighetene Østre Aker og Haugerud i 2013 vedtok menighetsrådet året etter nye mandat for utvalgene. Utvalget for frivillighet og omtanke (UFO) har følgende mandat:

”Utvikle en strategisk tilnærming i forhold til frivillighet i soknet og oppfølging av frivillige medarbeidere i menigheten. Dette innebærer at UFO skal inspirere til rekruttering, og komme med innspill til opplæring og oppfølging av frivillige i menighetens ulike aktiviteter, inkludert gudstjenestefeiring.”

Utvalget for frivillighet skal ikke rekruttere frivillige, men legge til rette for rekruttering – være rådgivende i forhold til metoder for oppfølging av frivillige innenfor de ulike satsningsområdene som menigheten har. Og satsningsområdene favner bredt – gudstjenester, diakoni, kultur, misjon, barn og ungdom samt ivaretagelse av menighetens kirker og menighetshus (eiendom).

Det er utvalgene som planlegger virksomhet innen sitt felt og er således nærmest de frivillige som er interessert og ønsker å bidra innen disse tilbudene eller aktivitetene i kirken. Det er naturlig da at utvalgene blir sentrale i å følge opp ”sine frivillige”. Og staben er representert med minst ett medlem i hvert utvalg. UFO utviklet maler for samtale og registrering av nye, oppfølgings-samtaler og avslutningssamtaler. Det viser seg i ettertid at vi kanskje ikke behøver å bli så ”struk-

turet” som f.eks. Kirkens bymisjon eller Kirkens SOS i forhold til medarbeiderrekruttering og oppfølging, men grunnlagstenkingen derfra er viktig inn i menighetsarbeidet.

FRA STRATEGIPLAN TIL VIRKELIGHET

Menighetsrådet i Østre Aker og Haugerud har utarbeidet en strategiplan for arbeidet i 2015–2018 etter mønster av bispedømmerådets strategiplan. De samme fire hovedmålene reflekteres i den lokale strategiplanen – og følges opp med årlig handlingsplan; den første er for 2016. Plandokumentene bærer preg av det systematiske arbeidet med frivilligheten i menigheten de siste årene. Dette gjelder gudstjenestesatsing, dåpssatsing, menighetens ønske om å engasjere seg aktivt og synlig i lokalsamfunnet og i forhold til rekruttering til arbeid i kirken.

Planarbeidet har vært viktig for å samle oss, både menighetsråd og stab, om veien vi skal gå videre. Men det har liten verdi om det ikke fører til handling, fellesskap og synlig vekst.

GUDSTJENESTETEAM

Det første konkrete resultatet av frivilligsatsingen kom som følge av etablering av gudstjenesteteam våren 2015. En omfattende rekruttering førte til nesten en fordobling av antall frivillige som deltar i gudstjenestearbeidet – fra 25 til 47 frivillige. De som er med, er i alderen fra 7 til nær 90 år. Det var ikke planlagt at det var gudstjenesten som skulle bli første konkrete satsningen, men i etterkant ser vi hvor riktig det var at det nettopp var gudstjenestefeiringen som menighetens samlingspunkt og kraftsentrum, som fikk mye fokus i forhold til både rekruttering og systematisk opplæring. Gudstjenesteutvalget har påtatt seg hovedansvaret med dette arbeidet, med støtte fra prosjektleder. Gudstjenesteteamene ble etablert for ett år. Nå er året gått, og gudstjenesteteamene er kommet for å bli. Erfaringen er at teamene fungerer godt, men kontinuerlig rekruttering må til, for det er lov å slutte i gudstjenesteteamene. Det er ikke nødvendigvis tidsbesparende for prestene å forholde seg til team av frivillige, men det oppleves som en berikelse av tjenesten, sier både sokneprest og øvrige prester i Østre Aker og Haugerud menighet.

FELLESSKAPSARENAER SKAPER FRIVILLIGHET

Høsten 2015 startet menigheten opp et nytt tilbud: SuperXdag. Middag serveres i Haugerud kirke hver 14 dag, og det er aktiviteter for barn (småbarnsang og Tårnagentklubb for de litt større barna) og voksne (Quiz er populært, turgruppe, strikkegruppe og skravletid). Ettermiddagen rundes av med en kort liturgisk avslutning i kirken. Frivillige og stab skaper SuperXdagen sammen. Det har utviklet seg til å bli et treffsted for mange, enslige, par og barnefamilier. Det er lett å spørre folk om å delta i forberedelse og opprydding. Det kan tyde på at folk synes det er et godt tilbud som de ønsker å bidra til å opprettholde.

Nytt av fjoråret var julaftenmiddag i Haugerud kirke etter julegudstjenesten. Soknediakonen inviterte til gjestebud. Det trengtes flere frivillige – Bymisjonen i Oslo, som også har julaftenarrangement, hadde overskudd av frivillige til sine arrangement og sendte dem videre til Østre Aker og Haugerud menighet. De ble tatt godt imot, og flere av dem er blitt faste frivillige i menigheten, i forhold til både SuperXdagen, og også det som skulle utvikle seg til å bli menighetens flyktningengasjement.

KIRKEN ENGASJERER SEG I LOKALSAMFUNNET

Sommeren 2015 registrerte vi utviklingen i verdens flyktningssituasjon, som også førte til et økt antall flyktninger som søke beskyttelse i Norge. Som første menighet i prostiet utviklet Østre Aker og Haugerud en strategisk tilnærming med vekt på frivillig innsats for flyktninger som kommer til bydelen.

Det ble opprettet kontakt med et akuttmottak (flyktningmottak) på Teisen, som ligger i soknet. Mottaket ble driftet av Frelsesarmeen. Samtidig tok vi kontakt med NAV Introduksjonsprogrammet på Furuset, som har ansvar for bosetting og introduksjonsprogram de to første årene for flyktninger som har fått opphold i Norge og er blitt tildelt Alna bydel som bosted.

Dette åpnet muligheten for frivillige fra menigheten til å både arbeide på flyktningmottaket

og engasjere seg i forhold til bosatte flyktninger i bydelen. En bokkafé i Østre Aker menighetshus drives av frivillige, og det har vært en språktreningsplass for flyktninger på introduksjonsprogrammet. Kanskje kan det ukentlige frokostlunsj tilbudet også bli en språkpraksisplass. Asylmottaket på Teisen ble avviklet sommeren 2016. Planen er nå at menighetens flyktningengasjement videreføres med vekt på dem som får opphold og bosettes i bydelen.

VEIEN VIDERE

Religionsdialog planlegges som nysatsing i Østre Aker og Haugerud menighet høsten 2016. En frivillig og en fra stab har sammen deltatt på kurset "Dialogisk menighet" i regi av Kirkelig dialogsenter i Oslo. Dialogarbeid i praksis (også betegnet som diapraksis⁵⁾, slik menigheten har vært involvert i gjennom flyktningengasjementet, kan være et utgangspunkt for menighetens religionsdialogsatsing.

Gudstjenesteutvalget må stå på i forhold til gudstjenesteteamene – frivillige er med, men avslutter også oppdragene sine. Nyrekruttering må være en integrert del av all frivilligsatsningen.

Bevisstheten rundt organisering og oppfølging av frivillige brer om seg. I 2018 er frivillighet og frivillige et prioritert område i Oslo bispedømmes strategiplan. Plan er én ting – praksis må følge. Og det viktigste er å få de frivillige selv i tale. Slik jeg fikk være med på i Ellingsrud og Furuset da jeg møtte diakoniutvalget nylig. Da de fikk spørsmålet om hva de syntes var det aller viktigste i forhold til rekruttering av frivillige svarte de dette:

- Gi relevante og ikke for store oppgaver
- Stole på folk
- Se den enkelte
- Inkluderende fellesskap
- Benytte nettverk
- Bli sett
- Gi ros
- Oppmuntring
- Invitere inn i fellesskapet
- Trygge rammer
- At vi gjør noe som betyr noe
- At de skal føle et fellesskap

- At de blir sett som likeverdige
- Invitere til konkrete og avgrensede oppgaver
- Viktig med tilbakemeldinger der en gir oppmuntring for god innsats
- Ha oppgaver som gir en noe å utvikle seg på
- Gi ansvar, ikke overstyre

Lytt til og lær av de frivillige medarbeiderne! Det bidrar til at de frivillige blir anerkjent, at de opplever at deres tjeneste er viktig i fellesskapet. Min erfaring er at fornøyde frivillige er de beste til å rekruttere nye frivillige.

¹ Strategi for Oslo bispedømme i DnK 2015–2018 ”Mer himmel på jord”.

² Frivillighetsprosjekt – prosjektbeskrivelse 2013 (Den norske kirkes Groruddalsatsing).

³ ”Hvordan utvikler vi en stedegen, involverende og fleksibel luthersk folkekirke i Groruddalen?”, prosjektrapport for strategisk satsning i Østre Aker prosti, sommeren 2013.

⁴ Fretheim, Kjetil (red.): *Ansatte og frivillige. Endringer i Den norske kirke*, Prismet bok 2014.

⁵ Diapraksis er et begrep som den danske teologen Lissi Rasmussen har utviklet. I diapraksis står ikke den dialogiske religionssamtalen i sentrum, men en felles praksis som utføres av mennesker med ulik religiøs bakgrunn. (Lutheran World Federation: *Diakoni i kontekst* 2010:89).

luther

Kari Fure FLUKTEN FRA SYRIA OG IRAK

199,-

Flere millioner mennesker flykter fra sine hjemland i Midtøsten. Blant disse er det mange kristne. De drives vekk fra områdene der den kristne kirke først etablerte seg. Slik kuttet kirkens røtter.

I *Flukten fra Syria og Irak* forteller Kari Fure om møter med mennesker som står midt i dramaet. Hun har snakket med flyktninger og kirkeledere, politikere og personer som risikerer livet for å hjelpe – og orientalske kristne som starter et nytt liv i Tyskland, Sverige og Norge.

Fure setter enkeltskjebnene inn i en politisk og historisk sammenheng. Hun drar linjene til folkemordet i Tyrkia for hundre år siden, og spør hvorfor de religiøse motsetningene i Syria og Irak ble så dype. Fure har også møtt folk som drømmer om trygghet i en selvstyrt provins for kristne og andre minoriteter på Ninive-sletta i Nord-Irak.

Les den spennende historien!

www.lutherforlag.no

ORGANISERING AV FRIVILLIGE I GUDSTJENESTENE I NORDSTRAND MENIGHET

AV BJARNE NEERLAND
BJARNE.NEERLAND@GMAIL.COM

INNLEDNING

Nordstrand menighet har i mange år engasjert frivillige til ulike oppgaver i gudstjenesten. Da en ny og utvidet kirke sto klar høsten 2015, hadde man et ønske om å øke rekrutteringen til frivillige oppgaver og å få en ny giv i ordningen.

Fra bra til bedre

Gjennom rekruttering høsten 2015, fikk vi i stand 6 team. Vi fikk med over 20 nye frivillige og er nå i underkant av 40 til sammen. Hvert team deltar på ca. 4 gudstjenester i semesteret. I tillegg settes det opp egen liste for påske og jul. Teamet utfører oppgavene kirketjener, klokker, tekstleser, nattverdmedhjelper, dåpsvert, ansvar for projektor og kollekt.

Organisering av ordningen

Initiativet til å utvide ordningen kom fra oss frivillige. Jeg påtok meg jobben med rekrutteringen.

I samarbeid med daglig leder, sogneprest og noen som kjente mange i menigheten, gjennomgikk vi ulike lister og satte opp potensielle kandidater som kunne utfordres. Jeg hadde også en idérunde (på epost) med noen folk i menigheten om hvordan ordningen kunne organiseres og presenteres. På den måten fikk jeg også med andres erfaring og synspunkter.

Da opplegget var klart, sendte jeg ut en kort personlig epost til dem vi ville utfordre, og skrev at de ville bli kontaktet: *”Det er behov for å få med flere frivillige ved hver gudstjeneste, – og blir vi mange team, er det flere å dele det på. For mange er dette en fin måte å få til et litt mer regelmessig*

gudstjenestebesøk. Jeg synes selv det er fint å delta på gudstjenesten som frivillig medhjelper.”

Det var god respons da jeg ringte rundt i etterkant, og jeg kunne etter hvert sette opp team ut fra de ønsker eller konkrete utfordringer jeg hadde gitt dem. Vi var bevisste på hva vi mente kunne være oppgaver som passet den enkelte. En som er god tekstleser, bør bli brukt til det.

Da teamene var på plass, gikk stafettpinnen tilbake til menighetskontoret. Daglig leder og sognepresten sto for utsending av endelig plan for semesteret. Hvis søndagen som er satt opp, ikke passer, må den frivillige prøve å bytte med en annen.

For meg var det viktig at alt gikk tilbake til dem som har ansvaret for ressurser til gudstjenesten og organiseringen av denne.

OPPLÆRING, RUTINER OG HOLDNINGER

Gamle og nye frivillige ble invitert på obligatorisk kurs. Det var satt opp 3 kvelder slik at alle skulle ha en mulighet til å delta. I forkant av kurset jobbet vi med rutinebeskrivelser og presentasjonen som skulle brukes på kurset. Det var sogneprest Espen Feilberg Jacobsen som sto for opplæringen. Opplæringen hadde én praktisk del og én del om selve rollen og det å være en del av teamet som jobber sammen under gudstjenesten.

Det ble lagt mye vekt på hvordan vi møter dem som kommer: De som kommer, kommer ikke ”til oss”. Vi gjør en jobb på vegne av det fellesskapet de er en del av. Når klokker gir informasjon i forkant av gudstjenesten, sier vi ”god søndag”, ikke ”velkommen”. Det er viktig at vi

ikke skaper et ”oss” og ”dem”. Vi vektlegger også at hele teamet har et ansvar for å se og ta initiativ. Er det stoler som skal settes på plass, papir som skal kastes osv. Kirkerommet skal være i orden.

GJENNOMFØRING AV DEN ENKELTE GUDSTJENESTEN

Torsdag eller fredag får teamet en epost fra presten som har gudstjenesten, med oversikt over gangen i gudstjenesten. På søndagen samles hele teamet kl. 10.15 for å gjennomgå oppgavene.

På noen gudstjenester er det også konfirmanter som blir med. Da går de inn og overtar de frivilliges oppgaver, eller vi har flere medhjelpere på hver oppgave. Teamet er uansett til stede. Det tror jeg oppleves trygt for presten, og konfirmantene får samtidig sett at oppgavene de gjør, også kan gjøres av andre frivillige i menigheten. Det er alltid fint å ha konfirmanter med.

TEAMET ER EN RESSURS FOR PRESTEN

De faste prestene i menigheten bruker teamet aktivt og er flinke til å vektlegge at vi er sammen om å gjennomføre gudstjenesten. De rådspør teamet og bruker deres erfaringer. Vikarprester får også beskjed om ordningen. Det gjør at de kan ”spille på” teamet. Jeg opplever at godt samspill mellom prest og team skaper ro og trygghet rundt gjennomføring av gudstjenestene.

BEDRE KAN BLI ENDA BEDRE – DEN VEDVARENDE JOBBEN

Hvis vi ønsker å fornye og forbedre, krever det vedvarende bevissthet og prosesser rundt oppgavene. Framover må vi sørge for å supplere teamene når noen slutter. Vi må evaluere opplegget og sjekke ut om den enkelte opplever at oppgaven er ok og motiverende. Det er også viktig at vi ikke begynner å gå på autopilot, med den konsekvens at det blir slurv, og at vi begynner å ta ting ”på hælen”. Nyansatte og menighetsråd må også settes inn i ordningen slik at vi hele tiden har en felles forståelse av opplegget.

Planen for gudstjenestene og oversikt over hvilke søndager man skal være med, må sendes

ut i god tid. Det er nøkkelen til at folk får prioritert dette. Det er lettere å bytte en søndag med en annen frivillig hvis alle får beskjed i god tid.

Foreløpig har vi ikke hatt noen flere fellessamlinger, men jeg tror det er fornuftig å ha samlinger der teamene sammen med prester og menighetsstab evaluerer og går gjennom det som bør fornyes og forbedres. Utfordringen er å gjennomføre dette slik at det ikke tar for mye tid. Frivillighetsarbeid konkurrerer hele tiden på tidskontoen til den enkelte. Det er viktig at den ikke blir belastet mer enn at folk opplever at de kommer ut i pluss. Samlinger må derfor være forutsigbare, målrettede og korte. Det kan også være aktuelt å samle én og én gruppe av frivillige for å gå mer spesifikt inn på en oppgave – for eksempel tekstlesere, de som kjører projektor, og klokere. Ellers er epost og andre samhandlingsløsninger viktige og raske kanaler som må brukes.

OPPSUMMERING

- Man må være bevisst hvorfor frivillige brukes til oppgaver i gudstjenesten. Menighet og prester må ville noe med ordningen.
- Selv om ordningen, når den fungerer godt, avlastar staben, har deltakelse som frivillig en egenverdi for den frivillige og for alle som deltar i gudstjenesten.
- I opplæringen er det like viktig å jobbe med holdninger som med rutiner.
- For å få ordningen til å fungere må prest, administrasjon og de frivillige finne en god arbeidsdeling rundt planlegging og organisering av ordningen. De må være tydelige på når og hvordan frivillige skal brukes i det arbeidet.
- Prestene må organisere gudstjenesten med teamet som en ressurs, og ta ledelsen for dette på søndagen.

Personlig opplever jeg det som en berikelse å feire gudstjeneste der jeg selv kan delta på denne måten. Jeg møter folk på en annen måte når jeg har en rolle. Jeg må møte dem mer aktivt, og jeg må se dem.

"DESPERATION – IT IS THE WORLD'S WORST COLOGNE"

AV KJERSTI GAUTESTAD NORHEIM
KN223@KIRKEN.NO

Ikke så lenge etter konfirmasjonen, ble jeg spurt om å være med som frivillig medarbeider i søndagsskolen. De hadde behov for flere ressurser og ville gjerne ha med seg noen ungdommer – et velkjent scenario i mange menigheter. Til tross for at de som drev søndagsskolen, trengte flere folk, kan jeg likevel aldri huske at jeg følte at dette var noe jeg *måtte* gjøre. Snarere tvert imot. Noe av det jeg husker best, er et ledermøte jeg ble invitert med på. Møtet var hjemme hos en av de voksne lederne. Her ble vi møtt med dekket bord, tente lys og god mat. Vi spiste og koste oss, før vi la planer for det kommende semesteret. Til slutt ba vi sammen. Jeg kan huske at jeg følte meg som en del av noe større, at jeg hørte til sammen med de andre, og at det vi drev med, var meningsfullt. Disse erfaringene ble avgjørende for at jeg fortsatte å stå opp tidlig, søndag etter søndag, gjennom store deler av ungdomstiden.

Hvordan får vi med oss ungdom som frivillige medarbeidere, og hvordan får vi dem til å fortsette? Dette var spørsmålene en gruppe unge frivillige medarbeidere ble spurt i etterkant av Ungdoms-OL på Lillehammer. Arrangementet hadde krevd store ressurser, og utallige frivillige hadde lagt ned mange timers arbeid for å gjennomføre det. 57 % av disse var under 30 år og over 800 var under 20 år. Med utgangspunkt i disse spørsmålene utarbeidet gruppen på mandat fra Norsk Tipping og Ungdoms-OL en plakat med fem råd og seks forslag til tiltak for å fremme ungt frivillig medarbeiderskap. Denne plakaten ble høytidelig overrakt kulturminister Linda Hofstad Helleland den 7. juni i år. Da hun mottok denne listen, sa kulturministeren: "Eg ønsker

at fleire unge skal sjå verdien av å engasjere seg og bli med i frivillig aktivitet (...) Arbeidet som rådet har gjort er viktig for å sjå korleis vi skal arbeide vidare med rekruttering av ungdom til frivillig arbeid."¹

Rådene på plakaten Helleland mottok, var gode, men ikke nødvendigvis revolusjonerende. De handlet om å gjøre unge frivillige synlige, stole på dem, gi dem variasjon i oppgavene, inspirere, være tilgjengelig der hvor de er, og å gi dem anerkjennelse – gode råd alle sammen. Det store spørsmålet som ligger under alt dette, blir likevel ikke besvart gjennom denne plakaten. Det handler om *hvorfor* rekrutteringen av unge frivillige medarbeidere er så viktig. Frivillige medarbeiderskap, og ikke minst rekruttering av frivillige medarbeidere, er et stort tema også innenfor kirken. Mange menigheter har de siste årene opprettet lønnete stillinger som frivillighetskoordinator eller frivillighetsmedarbeider for å ivareta dette arbeidet. Og selv om kirkelig arbeid er noe annet enn Ungdoms-OL, er spørsmålet det samme: Hvorfor er det så viktig med frivillige medarbeidere? Og i forlengelse av dette: Hvordan rekrutterer dem? Og ikke minst: Hva gjør vi for å motivere til fortsatt tjeneste?

Den norske kirke har de siste tiårene gjennomgått en enorm utvikling. Fra å være en prestestyrt kirke med kontor hjemme hos presten eller i prestesakriet, og med få andre ansatte enn en prestesekretær eller en driftig prestefrue har vi de siste årene gått i retning av å bli en kirke med stadig større staber. I de fleste menigheter er det flere ansatte, fordelt på to arbeidsgiverlinjer og med et relativt stort administrativt rammeverk.

Denne utviklingen har gitt oss muligheter som vi før bare kunne drømme om, men også noen utfordringer.

Ut over denne utviklingen som har brakt nyord som stabsmøte, stabsdager og stabsutvikling inn i det kirkelige vokabularet, står kirken også med midt i tunge, og for mange av oss til dels uoversiktlige, endringsprosesser. Arbeidet med ny kirkeordning er ressurskrevende og samtidig avgjørende for hvordan fremtidens kirke kommer til å se ut, og i forlengelse av dette er også de statlige tilskuddsordningene blitt gjenstand for stadig diskusjon. Presterollen er også i endring, noe som er forsterket av både innføringen av arbeidstid og oppheving av boplikten. Vi befinner oss som kirke i en situasjon hvor vi er helt avhengige av å kunne tenke nytt om både givertjeneste og frivillighet.

Vi trenger frivillige medarbeidere. Det er det stor enighet om. Men *hvorfor* trenger vi frivillige medarbeidere? Trenger vi dem for å fylle ledige oppgaver, hjelpe staben eller for å drive kirkelig vedlikeholdsarbeid? Det er sikkert flere enn jeg, som gjentatte ganger har hørt, eller til og med selv sagt, at vi *må ha* noen frivillige – og lagt vekt på ordet *må*. Vi trenger noen som kan lede barnekoret eller ungdomsklubben, sitte i menighetsrådet eller gå med menighetsbladet. Dermed begir vi oss på jakt etter frivillige medarbeidere som kan fylle våre allerede eksisterende oppgaver, gjerne med trusselen om at vi ellers må legge ned det aktuelle arbeidet. Slike utsagn appellerer kanskje til de mest pliktoppfyllende blant oss, men som inspirasjon til tjeneste fungerer de dårlig. De fungerer særlig dårlig etter hvert som kirkens hegemoni og stilling svekkes. Denne utfordringen formuleres kanskje aller best gjennom et for lengst glemte filmsitat fra 90-tallsfilmen *Singles*: ”Desperation – it is the world’s worst cologne”. *Desperasjon – det er verdens verste lukt.*

Selv kjente jeg eimen av desperasjon da jeg i 2006 ble spurt om å være prest i et menighetsplanteprosjekt i Blystadlia i Rælingen kommune. Med utgangspunkt i en blokkleilighet var det etablert et kirkelig nærvær gjennom ungdomsklubb, bønnegruppe og pensjonisttreff, men nå skulle det altså plantes menighet, og jeg var enes-

te ansatte. Uten frivillige medarbeidere var det ikke mye vi kunne få gjort. Men hvordan skulle vi få tak i dem?

Midt i denne prosessen ble jeg introdusert for Mark Yaconelli og boka *Contemplative Youth Ministry: Practicing the Presence of Jesus*.² Mark Yaconelli er en amerikansk forfatter og forkynner med lang erfaring fra arbeid blant barn og unge i ulike menighetskontekster. I boka forteller Yaconelli ærlig om sin første jobb innenfor kristent ungdomsarbeid, en jobb hvor alt lå til rette for vekst og utvikling med nye flotte lokaler og en støttende menighet i ryggen. Likevel skjedde det så godt som ingenting. Han satte i gang med stadig flere tiltak. Han bestakk ungene med smultringer og kaffe. Han jobbet stadig mer og var stadig mindre hjemme.

Etter godt over to år i tjenesten var de fortsatt ikke flere enn de ti ungdommene han hadde startet med. Og etter hvert begynte også disse å forsvinne, til tross for all hans innsats. Han hadde prøvd alt, og lukten av desperasjon hadde for lengst begynt å spre seg.

I god amerikansk tradisjon kommer historien til et vendepunkt etter at Yaconelli på en retreat brøt sammen, ga slipp på egen kontroll og fikk et nytt fokus for tjenesten. Mitt vendepunkt kom gjennom en enkelt setning helt i starten av boken, en setning der Yaconelli siterer den katolske presten Walter Burghardts definisjon av kontemplasjon. Burghardt sier nemlig at kontemplasjon er å ta et langt, kjærlig blikk på virkeligheten – *a long, loving look at reality.*

For meg ble dette et nytt utgangspunkt. For frivillig medarbeiderskap handler ikke om hvilke roller vi trenger å fylle for å bli det vi engang var, eller håper at vi en gang skal bli. Det handler om å ta et langt, kjærlig blikk på det som er, på oss selv, på menighetene vi er en del av, på dem vi er menighet sammen med, og på det Gud allerede gjør. Det handler om å ta et langt, kjærlig blikk på våre frivillige medarbeidere, både dem som har vært, som er, og som kanskje kommer til å bli det. For selv om plikten kan være en viktig drivkraft for tjeneste, så er det kjærligheten som setter oss fri til å tjene og som lar oss være Kristi vellukt for Gud, slik Paulus beskriver det i 2 Kor 2.³

Å ta et langt, kjærlig blick på virkeligheten er en øvelse som stadig må gjentas. I Birkeland menighet hvor jeg jobber, har vi i ungdomsarbeidet de siste årene gjentatte ganger måttet øve på dette. For noen år siden var det tydelig at vi sto foran et stort generasjonsskifte i ungdomsarbeidet. Mange av lederne og de frivillige medarbeiderne var på vei til studier i andre deler av landet. Vi hadde behov for folk. Vi trengte bandleder i ten-sing, dirigent og styreleder. KRIK var omtrent nede for telling, og nattkafé manglet ledere. Desperasjonen begynte å spre seg.

Noe av det første vi gjorde, var å starte opp med lederkurs for fjorårskonfirmanter. Nå skal det sies at vi i Birkeland har store konfirmantkull med nærmere 200 konfirmanter årlig, så rekrutteringsgrunnlaget var bra. Det første året fikk vi med oss fire-fem konfirmanter. Det var jo ikke den helt store prosentandelen å skryte av, men vi gjennomførte kurset. Neste år begynte vi enda tidligere med rekrutteringen. Vi gikk rett på og inviterte konfirmantene med, gjentatte ganger. Vi fikk andre ungdomsledere til å reklamere for kurset. Vi var tilstede på konfirmantsamlingene med informasjon og påmeldingsskjema. Vi curlet og ledet. Vi brukte alle salgsgumentene, ikke minst kronargumentet om at lederkurs ser veldig bra ut på CV-en. Da lederkurset startet opp det året, kom det fire-fem stykker.

Det var ganske nærliggende å føle at vi mislyktes, men det som skjedde i fortsettelsen, gjorde noe med oss. For disse fire-fem konfirmantene som møtte opp på lederkurset ble også med videre. De engasjerte seg i ulike deler av arbeidet. Noen begynte faktisk i ten-sing; én ble til og med dirigent. Men det viktigste av alt var at disse ungdommene ble med på å etablere et nytt fellesskap; de var med på å utvikle ungdomsarbeidet i Birkeland menighet gjennom selv å ta ansvar og stadig inkludere nye mennesker. Vi ble tvunget til å stoppe opp, revurdere vår egen oppfatning og se virkeligheten på ny gjennom et langt og kjærlig blick. Fordi det som for oss så smått ut, bar i seg kraft til vekst og utvikling. I dag er disse ungdommene blant mine aller viktigste medarbeidere.

Hvorfor trenger vi frivillige medarbeidere? I

Plan for trosopplæring GUD GIR – VI DELER, står det: ”Frivillig medarbeiderskap er en sentral del av innholdet i trosopplæringen.” Og like etter følger begrunnelsen: ”Det er en naturlig del av å leve ut troen.”⁴ Vi trenger frivillige medarbeidere fordi det er vi som til sammen utgjør denne kroppen som vi kaller kirken, fordi det er vi som til sammen er Kristi kropp. Det er ikke bare de ansatte eller staben; det er heller ikke bare de etablerte råd og utvalg som er kirken. Det er oss alle. Og når vi lar det lange, kjærlige blikket hvile på denne kroppen, kan det være at det skjer noe – at vi får et glimt av at det som for oss ser smått ut, er større enn vi tror. Eller at det vi synes ser stort ut, kanskje ikke engang er nødvendig. Vi trenger ikke bare frivillige medarbeidere til å fylle oppgaver som ligger der. Vi trenger hverandre for å være kirke og for å være Kristi vellukt i verden.

Hvordan kan vi da stimulere og legge til rette for frivillig medarbeiderskap, slik det uttrykkes i Plan for trosopplæring?⁵ Om jeg ser tilbake på min tid som søndagsskolelærer, vet jeg ikke helt hvorfor jeg ble med. Men jeg tror det handlet om noe så enkelt som at noen så meg og spurte. Kanskje er det så enkelt, men for å kunne utfordre mennesker på en sånn måte at de enkelt skal kunne si både ja og nei, er det nødvendig å fri seg fra desperasjonen. Vi må kanskje risikere å måtte legge ned noe, eller å starte opp noe annet enn det vi hadde sett for oss. Kanskje krever det også at vi må fri oss både fra ønsketenkning og sentimental tilbakeskuing til den gangen alt var så mye bedre.

Videre tror jeg at fellesskap og en opplevelse av mening med det vi driver med, er avgjørende for at folk skal fortsette å bli med. Jeg tror ikke lederen i søndagsskolen, som inviterte oss hjem og hadde laget mat til oss, brukte det som et triks for å få oss andre til å fortsette. Hun gjorde det hun var god på, med de ressursene hun hadde. Hun gjorde det hun likte å gjøre, men gjennom det skapte hun en arena for å utvikle fellesskapet mellom oss.

For min del er slike fellesskap fortsatt blant de viktigste grunnene til at jeg trives i min tjeneste. Et av de aller viktigste fellesskapene er ULF, eller ungdomslederforum som det heter. En mandag

i måneden møtes alle ungdomslederne i menigheteten. Vi spiser sammen – nachos, alltid nachos. Etter måltidet setter vi oss ned og har en runde hvor vi forteller hverandre litt om hvordan vi har det. Noen sier lite. Andre sier mer, men alle blir hørt. Så snakker vi om ungdomsarbeidet og om tjenesten vår. Vi øver oss på å se med et langt og kjærlig blikk på virkeligheten, på det som er godt, og på de stedene hvor vi står i stampe. Etterpå leser vi en bibeltekst etter *lectio divina*-metoden⁶ og ber sammen. Tilslutt spiser vi is med massevis av sjokoladesaus – bare fordi det er godt. Dette har vi gjort i noen år nå, og det har gjort noe med lederfellesskapet og med hele ungdomsarbeidet. Det er blitt et sted for tilhørighet og fellesskap, mening og moro, utfordring og omsorg. Etter hvert som vi er blitt flere, er ringen blitt utvidet. Det er blitt mye nachos og mye is. Nå har også lederkurset begynt å vokse. Da jeg spurte årets ungdommer om hvorfor de ville være med, var svaret ganske så ensomt: Fordi det er gøy! Og fordi vi har lyst til å være en del av dette fellesskapet. *Desperation is still the world's worst cologne*. Men heldigvis kan det lange, kjærlige blikket der

vi ser verden sammen med Gud, være en veiviser ut av desperasjonen og erstatte den med eimen av Guds vellukt.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/frivillighet/id1080/>.

² Contemplative Youth Ministry: Practicing the Presence of Jesus, Mark Yaconelli (Youth Specialities 2006).

³ 2 Kor 2,14–16a, Bibelen, Det norske bibelselskap(2011).

⁴ Plan for trosopplæring GUD GIR – VI DELER, s 33.

⁵ Ibid, s 33.

⁶ Lectio Divina, eller hellig lesning som det oversettes med, er opprinnelig en benediktinsk metode for bibellesning, meditasjon og bønn. Hos oss gjør vi det sånn at vi ber en kort bønn, leser teksten høyt to ganger før vi har en relativt kort meditasjon i stillhet. Så deler vi med hverandre to og to hva vi stoppet opp ved i teksten, hva vi lurer på eller hva teksten forteller oss. Så når alle har fått sagt sitt, så forteller vi i fellesskap det vi hørte sidemannen fortelle oss. På den måten øver vi oss både på å lytte og å dele Guds ord med hverandre.

luther

Tonje og Dag W. Haugeto Stang **TID FOR TO**

299,-

Med visdom, erfaring og en solid dose humor leder Tonje og Dag oss gjennom råd og prinsipper for hvordan parforholdet best kan ivaretas og styrkes. Ukentlige lesestykker og samtaleoppgaver gjør boken til en sørvisstasjon for par som ønsker å skape en fast rytme på "vår kveld" i hverdagen, med

tid og rom for fruktbare samtaler. Boken kan med fordel gis som gave, og er rikt illustrert av Lars Aurtande.

Tonje og Dag W. Haugeto Stang har holdt samlivskurs i en årrekke og har lang erfaring som foredragsholdere og samtalepartnere.

Boken er et glimrende redskap i parterapi eller en gave til brudeparet.

www.lutherforlag.no

SVAR TIL KNUT ALFSVÅG

AV HARALD HAUGE OG HARALD HEGSTAD
HARALD@ROROSKIRKE.NO / HARALD.HEGSTAD@MF.NO

Kjære Knut Alfsvåg

Da Harald Hegstad og jeg innledet vår brevveksling, var det med håp om å få til en åpen samtale. Hva en slik betegnelse rommer, kan helt sikkert diskuteres. Noen vil vel mene at ord som ”åpen” og ”inkluderende” mer eller mindre er tappet for innhold i en kirkelig kontekst. Selv er jeg medlem i Åpen folkekirke og kjenner meg derfor programforpliktet til å mene at det er et gode at flere ønsker å delta i samtalen.

Når det er sagt er det svært mye i responsen fra deg jeg rett og slett ikke forstår. Jeg har derfor satt meg ned for å skrive et svar til deg, i håp om at skrivningen kan hende vil klarne både tanken og forståelsen.

Det første jeg vil respondere på, er dette du skriver om å lukke de teologiske spørsmål ved å søke praktiserbare svar. Ettersom vi alle er preget av vår historie og vår horisont – noe du også gjør et poeng av i din lesning av dialogen mellom Harald Hegstad og meg – klarer jeg ikke å la være å trekke en parallell til noe jeg leste da jeg var student ved Fjellhaug, nemlig Aksel Valen-Sendstads teologiske etikk. Han tok et temmelig knallhardt oppgjør med alle forsøk på å utforme en faktisk gjennomførbar etikk basert på fornuftsbasert moraltenkning. Dette, mente Valen-Sendstad, kunne vanskelig ende i noe annet enn ”en ren fordervelig fariseisme”. For meg ble det aldri helt klart om denne avvisningen kun gjaldt lovens tredje bruk – altså en slags gjennomførbar etikk for de gjenfødte – eller om den også rammet lovens første bruk og våre mer eller mindre vellykkede forsøk på å ta alle sanser i bruk for å

finne ut hvilken retning Gud har gitt for alle menneskers liv gjennom skapelsen.

Nå har jeg en viss sans for apofatisk teologi. Apofatisk teologisk etikk, derimot, forstår jeg meg rett og slett ikke på. Jeg har ikke noe ønske om å lukke de teologiske spørsmål raskt og effektivt, men tenker likevel at det må finnes et rom å utforske et sted mellom de uopnåelige idealer og den rene etiske vilkårlighet. At lovens absolutte karakter skal drive oss til Kristus må ikke i neste omgang lede oss til å tenke at våre små og store livsvalg ikke betyr noe ettersom de ikke kan gi oss noen fortjeneste hos Gud. I så fall slås tilværelsens horisontale dimensjon helt ut av den vertikale. Evangeliets frigjørende kraft ligger i dette at det setter oss fri til å søke å gjøre det gode *for våre medmenneskers skyld*, uten frykt for hva som er godt nok for Den gode og ikke. Alternativet er en dialektikk så absolutt at den parkerer oss som moralsk utforskende individer.

Jeg ser selvsagt faren ved å bli for skråsikker på vegne av egne posisjoner. Frykten for hybris må imidlertid ikke binde oss så vi ikke tør å si eller mene noe som helst eller ikke tør å stille nye spørsmål ved siden av de gode gamle. Det å utelukke grupper av menneskers erfaringer fra den teologiske samtalen er også en måte å lukke spørsmålene på. Nettopp dette har i grunnen vært min viktigste motivasjon for i det hele tatt å delta i samtalen: Jeg kan ikke forstå hvorfor det gjør den teologiske samtalen mer presis at eksempelvis homofile og lesbiske ikke får legge sine erfaringer til den. For er det ikke dette som skjer når deres smerte over å måtte leve i sølibat avvises i slike generelle vendinger som at alle mennesker

må legge visse begrensninger på sin livsutfoldelse?

Ikke dermed sagt at målet er å komme frem til svar vi kan slå oss til ro med som vanntette og eviggyldige. Der er jeg helt enig med deg: Slik teologi skal vi både frykte og vende oss bort fra. Men vi trenger rom hvor vi sammen kan få teste ut mulige svar og sammen kan få lete etter styrker og svakheter ved ulike løsningsforslag. Det er nettopp et slikt rom vi leter etter i vår kirke nå om dagen, om enn på nokså famlende vis.

Til slutt vil jeg gi en respons til det du skriver om hvordan våre bidrag til den teologiske samtalen alltid vil være styrt av psykologi og troshistorie. Her må jeg nyansere deg noe. Min motivasjon for å trekke inn frykten for fortapelsen i samtalen handler ikke bare om min egen bakgrunn, selv om den er viktig nok for meg. For dette med fortapelsen fremmes stadig av andre aktører i samtalen; det skjedde blant annet fra Kirkemøtets talerstol i april 2016. Så lenge den indrekirkelige samtalen fortsatt preges av utsagn om synd, fortapelse og evighetsalvor, opplever jeg det nødvendig å adressere denne tematikken. Kan hende er det min egen bakgrunn som gjør at jeg ikke klarer å forholde meg likegyldig skuldertrekkende til slike argumenter.

Jeg vil uansett stå ved det jeg har sagt i brevvekslingen med Harald Hegstad, nemlig at det kjennes mer meningsfylt å delta i en samtale med en motpart som anerkjenner ens posisjon som i hvert fall forsøksvis moralsk. Jeg håper det videre samtaleklimaet i vår kirke blir preget av nettopp dette, selv om andre ser ut til å komme til mer bastante og avvisende konklusjoner enn som så og vil trekke kirkeordningsmessige konsekvenser på grunnlag av dette.

Med vennlig hilsen
Harald Hauge

Kjære Knut Alfsvåg

Da Harald Hauge og jeg startet vår samtale om ekteskapsteologi, var det ment som en åpen samtale der andre var velkomne til å slutte seg til. Jeg setter derfor pris på at du har kommentert vår samtale i ditt brev til oss i forrige nummer av LK. Du er en viktig røst i den indrekirkelige debatten om denne saken.

Det undrer meg likevel at du i ditt brev i svært liten grad velger å gå inn på selve temaet for vår samtale, nemlig ekteskapsforståelsen og spørsmålet om vigsel av likekjønnede, men i stedet prioriterer kommentarer om argumentasjonsmåte og metode – et felt du åpenbart mener du selv kommer langt bedre fra enn vi.

Dine refleksjoner omkring teologi som et fag som ikke først og fremst skal gi svar, men stille spørsmål i møte med Guds mysterium, og dermed er prinsipielt uavsluttbar, synes jeg i og for seg er interessante og berettigede. Men jeg synes det nærmer seg det arrogante når du snur dette mot oss og mener vi er teologer som er opptatt med å gi svar, mens du er en teolog som stiller spørsmål. Selv om du stiller mange spørsmål i ditt innlegg, er det jammen også fullt av implisitte og eksplisitte påstander og svar. At teologien skal være klar over grensene for hva den kan si noe om, må ikke forhindre at den faktisk må si noe. Selv om dens tolkning og anvendelse av det bibelske evangelium alltid vil være foreløpig og feilbar, vil man svikte sin oppgave hvis man nøyer seg med spørsmål og overlater til den enkelte troende å finne sine svar på egen hånd. Ikke minst i etikken er vi nødt til å gi noen svar – rett og slett fordi vi ikke kommer utenom å handle. Så får vi gi vår veiledning og ta våre valg i ydmykhet over radikaliteten – og nåden – i den dom som hører Gud til.

Mer enn å handle om forskjellen mellom en teologi som spør og en teologi som svarer, aner jeg at det handler om spørsmålet om det er annet enn bibeltekstene som har betydning når kristen etikk skal utformes i dag. I likhet med Harald Hauge assosierte jeg den type tenkning som din forgjenger ved Misjonshøgskolen, Aksel Valensendstad, representerte. Også jeg mener at den grunnleggende norm for hvordan kristne skal

leve og handle, er Bibelen. Skal Bibelen være norm, og ikke bare et historisk dokument, kommer teologien ikke utenom å diskutere hvordan tekstene skal anvendes på forhold i dag. Da er heller ikke kunnskap om disse forhold uten betydning. Din avvísning av i det hele tatt å *diskutere* hvilke fenomener som i dag rammes av Paulus' fordømmelser i 1 Kor 6, kan oppfattes som en naiv "lese-det-som-det står"-holdning.

At det finnes ulike retninger i teologien i spørsmålet om forholdet mellom åpenbaring og fornuft/erfaring, er en kjent sak. Kanskje er vår uenighet et uttrykk for at vi befinner oss på noe ulikt sted i det prinsipp-teologiske landskapet. Jeg kan imidlertid ikke forstå at ulike oppfatninger om teologisk metode skal gjøre det umulig å være

enige i konkrete saksspørsmål. Derfor forundrer det meg veldig at du anser meningsforskjellene mellom Harald Hauge og meg som uvesentlig. Et det altså uvesentlig om man hevder ekteskapet er for mann og kvinne, slik jeg mener – eller at man hevder det også kan inkludere par av samme kjønn, som Harald Hauge mener? Jeg er klar over at du og jeg er uenige om del ting i dette feltet, ikke minst hvorvidt den nye ekteskapsforståelsen er kirkesplittende. Men jeg skjønner likevel ikke hvorfor du ikke kan akseptere meg som en meningsfelle i selve spørsmålet om likekjønnet vigsel.

Med vennlig hilsen
Harald Hegstad

luther

Harald Hegstad
GUD, VERDEN OG HÅPET
INNFORING I KRISTEN DOGMATIKK

379,-

Hvem er Jesus Kristus? Hva betyr det at mennesket er skapt i Guds bilde? Hva kjennetegner det kristne fellesskapet? Dette er bare noen av de spørsmålene en grunnbok i dogmatikk forsøker å besvare. Boken behandler de

ulike temaene med utgangspunkt i Bibelen, redegjør for hvordan kirkens lære har blitt formulert gjennom historien og drøfter hvordan kristen tro best kan formuleres i dag.

Boken tar utgangspunkt i luthersk kirkelig tradisjon, men i større grad enn tidligere fremstillinger reflekterer boken over dagens økumeniske situasjon. Alle som vil ta et dypdykk i kristen tro, vil ha stor glede av boken.

Denne boken er et viktig og solid bidrag til studiet i dogmatikk. Boken anbefales som en oppdatert og gjennomarbeidet innføring i hovedtrekkene i kristen tro og lære.

Jan-Olav Henriksen, professor i systematisk teologi, Det teologiske Menighetsfakultet.

Gud, verden og håpet gir en god innføring i hva evangelisk-luthersk kristen tro kan være i dagens norske kontekst: Klart strukturert, godt valgte problemstillinger, rik på troens forankring i Skriften og informert av nyere økumenikk. Et godt valg for førsteårsstudenter i teologi/religion eller andre med interesse for skolering til kirkelig tjeneste.

Gunnar Innerdal, førsteamanuensis i systematisk teologi, NLA Høgskolen

www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

HILDE BARSNES - KJELL A. SKARTETERHAGEN - TORBJØRN HOLT - PER KRISTIAN SÆTRE

22. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 23. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
BOTS- OG BØNNEDAG - REFORMASJONSDAGEN

22. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

16. OKTOBER 2016

Prekatekst: Luk. 10,25–37

*Lesetekster: 3 Mos 19,1–2.16–18.33–34 / Jak
2,1–9*

Fortellertekst: Luk, 25–37

Liturgisk farge: Grønn

"GÅ DU OG GJØR SOM HAN"

Alle vet vi hvem som gjør det eneste riktige, når vi hører denne fortellingen. Vi vet det så inderlig vel: likevel er det så vanskelig å gå å gjøre som han. Hvorfor er det slik? – at selv om vi vet hva som er riktig, så velger vi ofte ikke å gjøre det. Listen med unnskyldninger er lang: Jeg har ikke tid. Jeg synes det er vanskelig. Jeg er redd. De er så annerledes, og har en annen kultur. Vi snakker ikke samme språk. Jeg må først ta vare på mine egne. Jeg har det så travelt på jobben nå. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre. Kan jeg bli smittet av sykdommer? Tenk om det skulle skje noe med meg, vet jo ikke hvem disse menneskene er, eller hva

de har opplevd. Vi kan ikke ta imot så mange hjelpetrengende i vårt land; vi må tenke på oss selv først.

Alle vet vi hvem som gjør det eneste riktige i denne fortellingen. Vi vet det så inderlig vel; likevel er det så vanskelig å gå å gjøre som han.

Henri Nouwen skriver om å bevege oss fra, ”hostility to hospitality”, fra fiendtlighet til gjestfrihet i en verden av fremmede. Hvordan kan vi la oss bevege slik at frykt kan forvandles til mot, likegyldighet til handling, hat til kjærlighet og fiendtlighet til gjestfrihet. Hvordan tar vi steget ut slik at vår nestekjærlighet ikke bare hører til i en eng krets av de utvalgte, men også når den fremmede som trenger vår hjelp?

LITT OM TEKSTEN

Prekateksten vår er todelt. Den er en sterk leksjon i hvordan vi skal ha omsorg for dem som er i nød og trenger hjelp, samtidig som den sier noe om at ikke-jøder som holder loven, også kan få evig i liv. Denne fortellingen har følgende komponenter: 10.25 – den lovkyndiges spørsmål.

10.26 – Jesu motspørsmål.

10.27 – den lovkyndiges svar.

10.28 – Jesus imperativ.

10.29 – den lovkyndiges oppfølgende spørsmål.

10.30–36 – Jesu mot spørsmål som inneholder fortellingen om den barmhjertige samaritan.

10.37a – den lovkyndiges svar.

10.37b – Jesu imperativ.

I vers 25 får vi høre at den lovkyndige ville teste Jesus. Det kan derfor virke som han har vært tilstede og hørt hva Jesus har sagt om kristen misjon i versene før vår tekst fra 1–24. Testen går ut på hvilken rolle loven spiller i forkynnelsen av frelsen hos misjonærene. Lukas gir her to svar, både at loven er gyldig og at de ikke-jøder som holder loven vil også arve evig liv. I Luk 18,18 gir han et mer spesifikt kristent svar på til det samme spørsmålet om få evig liv.

I vers 28 bekrefter Jesus lovens gyldighet i møte med frelsen og legger vekt på gjerningene.

Vers 29: ”neste” – Den lovkyndiges spørsmål stammer fra debatten om hvem som tilhører Guds folk, og derfor kan være objektet for neste-kjærlighet.

Vers 30–35: Jesu motspørsmål i vers 36 har en lang innledning med den berømte eksempelfortellingen. Den er ment å fange tilhørernes oppmerksomhet og å få dem til å leve seg inn i de forskjellige rollene som prest, levitt og samaritan. De lovdydige i denne fortellingen hjelper altså ikke den skadede, av frykt for å bli urene.

I vers 36 snur Jesus den lovkyndiges spørsmål på hodet: Ikke spør om hvem som tilhører Guds folk, og derfor er verdig nestekjærlighet, men spør heller om den adferden som er forventet av en fra Guds utvalgte folk.

Vers 37: Den lovkyndige får seg ikke til å si utskuddet ”samaritanen” fordi han gjorde det som loven sa, og var barmhjertig og viste nestekjærlighet. Samaritanen fulgte loven, og er derfor en del av Guds folk og arver evig liv.

LESETEKSTENE

De tre tekstene for denne søndagen henger nøye sammen, og det er naturlig å trekke dem inn i preken. De reiser aktuelle tema i vår samtid og politikk.

Vi møter også i lesetekstene sterke utfordringer! Vi er kalt til å være hellige, for Herren vår Gud er hellig. Vi blir oppfordret til å ta et oppgjør med destruktive krefter i oss selv og holde opp med blant annet å baktale, bære hat og ta hevn; og GT-teksten gir oss bakteppe til sitatet derfra i prekenteeksten, om å elske vår neste som oss selv. Innflytterne får spesiell oppmerksomhet

i teksten, et aktuelt tema i våre dager, og budet du skal elske ham som deg selv, blir gjentatt spesielt for dem også.

I teksten fra Jakobs brevet blir det at vi ikke skal gjøre forskjell på folk, tematisert. Det gjelder uansett hvem de er, rik eller fattig. Det blir til og med sagt så sterkt at vi ikke kan tro på vår Herre Jesus Kristus og samtidig gjøre forskjell på folk og skape skille mellom mennesker. ”Dersom dere oppfyller den kongelige lov i Skriften: *Du skal elske din neste som deg selv*, da gjør dere rett. Men gjør dere forskjell på folk, da synder dere, og loven anklager dere som lovbrytere.”

PREKEN

Denne søndagens tekster utfordrer oss på det sterkeste til handling, til å utvide vår horisont for hvem som er vår neste og fortjener nestekjærlighet. Den lovkyndige som kom til Jesus, trengte å få utvidet sin horisont, men temaet ser dessverre ikke ut til å være blitt gammelt med teksten. Det største spørsmålet til oss som skal preke denne søndagen, er gjerne: Hvordan forkynner vi dette budskapet slik at det når inn bak alle våre unnskyldninger og våre murer? Det er fort gjort at folk lukker døren til det vi har å si, fordi de oppfatter oss som naive kristne som ikke tar inn over oss den kompleksiteten som finnes i samfunnet vårt, eller at vi bedriver politikk fra prekestolen. Hvordan er vi gode forkynnere av budskapet om nestekjærlighet denne søndagen uten at vi blir oppfattet som naive, moralister eller politikere?

I tillegg har vi en veldig kjent fortelling, for både menigheten og oss, og det er lett at vi tenker: Der kom den igjen; den har vi hørt mange ganger før. Men kan vi oppdage noe nytt, la oss berøre på nytt, kjenne på vårt eget kall til å være kristne medmennesker, la oss fylle med Guds kjærlighet og barmhjertighet og starte prekenarbeidet der?

Jeg lurer på om det kan være bra å starte i vårt kall til å være hellige, for Herren vår Gud er hellig. Vi er kalt av Gud til å være hans folk i verden, til å elske vår neste som oss selv. Hva er det vi har fått av Gud, som gjør oss til et hellig folk? Hva vil det si å være hellig? I dåpen ble vi lagt i Guds hender og tatt inn i hans troende menighet. Vi

fikk troens gave og mulighet til å leve våre liv i Kristus. Det er kun sammen med Kristus at vi kan være et hellige folk. Vi kan søke vår Gud og be om at Kristi sinnelag, barmhjertighet og kjærlighet også skal bo og bevege seg i oss. Å, være hellig er å leve guddommelige liv! Da blir vår tjeneste i Kristus noe som også er større enn oss, og som henter sin motivasjon i det store og ikke i det lille. Det løfter oss ut av detaljene og politikken og inn fellesskapet med Gud og mennesker på en annen og ny måte. Vi kan øve oss i kjærlighetsfull oppmerksomhet i møte med hverandre.

Mens motivasjonen kan hentes i det store, er det allikevel her og nå det gjelder, for vi kan aldri møte Gud noe annet sted enn i virkeligheten her og nå. Her møter vi vårt kall. Det er allikevel ikke alltid like enkelt å leve her og nå for mange, og vi fjerner oss gjerne eller flykter fra virkeligheten i våre liv. Jesus var derimot en person som i hvert øyeblikk levde i virkeligheten. Han var aldri på flukt. Han fant sin Far i det som var ham nærmest til enhver tid. Verden må tas på alvor fordi den er skapt av Gud, og Jesus gjør det. Å leve som kristen og være hans hellige folk handler ikke om trekke seg tilbake fra verden og de dagligdagse ting, men nettopp leve i verden.

Salme 713 i salmeboken gir nettopp ord til dette og kan brukes i forbindelse med preken: Du sender ditt ord, lar Ånden gå ut, og alt blir nytt, og verden er din; dens nød er ditt rop. Det kaller oss.

Kirkefedrene turde å snakke om å bli mer lik Gud. Vi mennesker guddommeliggjøres gjennom å bli mer lik Kristus, og vår guddommeliggjørelse skjer i rammen av en unik byttehandel mellom Gud og menneske. Gud blir menneske, og menneske blir Gud. Idet Gud blir menneskeliggjort, blir menneske guddommeliggjort. Gud gir oss sin rike kjærlighet, og vi gir Gud vår fattigdom. En fantastisk byttehandel, til og med for Gud som jo er kjærlighet, og kjærligheten søker alltid å gi alt den har til sin elskede. Slik åpenbares Guds kjærlighet til fulle. Aldri ville vi fått vite hvor stor Guds kjærlighet er, om ikke Gud frivillig hadde avstått fra sin guddom for å gi den til oss. Gud ble drevet av kjærlighet da han i Kris-

tus ga avkall på sitt eget, tok på seg tjenerskikkelse og ble mennesker lik (Fil, 2,7). Menneske drives også av kjærlighet når det vil inkarnere Gud i ett kristuslikt liv. Menneske gir Kristus kropp i verden nå, bidrar til å gjøre ham nærværende her. I Kristus er det vi lever og rører oss og er til. Derfor er vår vei til Gud også alltid vår vei til vårt eget hjerte, og vår vei til å leve hjertevarme liv med den guddommelige kjærligheten som vår drivkraft. Dette er et viktig utgangspunkt for å for å forstå vår tjeneste og kall i verden, og at vi aldri går alene. Våre handlinger springer alltid ut av den kilde av kjærlighet, nåde og frelse som Gud har gitt oss i Kristus.

Så kommer vi ikke unna å spørre hva det betyr å leve et liv i Kristus her og nå? Men kanskje skal vi ikke gi så mange konkrete svar, men heller utfordre den enkelte til å utvide horisonten, ta virkeligheten på alvor, søke å finne veien til sitt eget hjerte og elske sin neste som seg selv? Hvordan kan vi la oss bevege slik at frykt kan forvandles til mot, likegyldighet til handling, hat til kjærlighet og fiendtlighet til gjestfrihet?

Inspirasjon hentet fra
Henri Nouwen, *Reaching out*, 1975 og
Wilfrid Stinissen, *Sann människa*, 2007

HILDE BARSNES
SJØMANNSPREST I BERLIN
HILDE.BARSNES@GMAIL.COM

23. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

23. OKTOBER 2016

Prekentekest: Matt 24,35–44 – Ingen kjenner dag eller timen.

Lesetekster: Jes 51,11–16 (trøsteord) /

1 Tess 4,13–18 (om Herrens gjenkomst)

Fortellende tekst: 1 Mos 3,1–24 Syndefall og oppgjør

Poetisk tekst: Sal 43

Liturgisk farge: Grønn

KIRKEÅRET

Det er ikke slik at kirkeåret ”sig i hav” slik som kalenderåret; nei, det ser fram mot nyskapelse og ny begynnelse. Denne 23. søndagen i treenighetstiden på den 23. dagen i oktober peker framover mot Kristi kongedag, eller Domssøndagen, som avslutter kirkeåret, men også mot adventstiden og kanskje særlig den andre søndagen i advent. Det er en god ting at både Bots- og bønnedagen og Allehelgensdagen er like om hjørnet. Dagens evangelium har et budskap som maner oss til bot og bønn, og trøstetonen fra Jesajaboken er en god tone som stemmer sinnet til Allehelgensdagen.

TEKSTEN I EVANGELIET

Det er vanlig å inndele Matteusevangeliet i fire store hovedbolker: 1) En prolog med slektstavle og beretninger knyttet til fødsel og flukt (1,1–2,23). 2) Innledningen til Jesu virke med fortelling om dåpen og fristelsen (3,1–4,11). 3) Den store delen som omhandler Jesu opptreden i Galilea hvor blant annet Bergprekenen finner sted. 4) Jesus i Jerusalem med undervisning, pasjonshistorie og oppstandelsen (19,1–28,20).

La oss ta et overblikk på den fjerde bolken spesielt siden vår prekentekest forekommer her: 1) En fortelling om Jesu undervisning om det

kristne livet (19,1–22,46). 2) Jesus underviser om dommen og de siste tider (23,1–25,46). 3) Pasjonshistorien med oppstandelsen (26,1–28,30); her har vi det siste måltidet, arrestasjon, forhør og korsfestelse, oppstandelse og utsendelse (misjonsbefalingen).

En kan synes det blir litt omstendelig med slike oversikter, men for meg hjelper det meg til å se tekst i sammenheng. Vi formanest sterkt i vår tekst (24,35–44) som kommer midt inne i den andre delen her (Jesus underviser om dommen og de siste tider), til å lære av fikentreet og være beredt når Herren kommer.

Så litt nostalgi: Selv husker jeg godt kristenrockeren Larry Norman og hans opptreden på Jesusfestivalen i Molde på 1970-tallet, der han sang sin versjon av prekentekestens vers 40 og 41 med dypt alvor, slik oversatt av Gregers Lundh i Guds Fred-sangboka (Nr.14):

”En mann og kvinne i sin seng, han ser et lys, hun er tatt hjem til Gud. Å, var vi alle rede. – To menn går på en ensom strand, kun én blir rykket opp til himlens land. Å, var vi alle rede. Da er det for sent å snu, Jesus kom, og etterlatt ble du.”

Det er et hovedanliggende for Jesus å peke på seg selv som den som terminerer dette tidsløpet og fører hele virkeligheten inn i et nytt spor. Han er den som bringer Guds rike nær, her og nå, men han er også den som bringer Guds rike til sjuende og sist. Her i tiden blir det et innbrudd. Menneskene kan kjenne dets krefter.

Johannes Døperen spurte fra sitt fangehull om Jesus var den som skulle komme, eller om de skulle vente en annen (Matt 11), og det svaret han fikk, var beskjeden om gudsríkets tydelige tegn: *Blinde ser og lamme går, spedalske renses og døve hører, døde står opp og evangeliet forkynnes for fattige* (11,5).

Nå er spørsmålet om Jesus også er den som ”komme skal”. Også nå må menneskene se og tyde tegnene. Det skal bli trengsler; det vil komme falske messiaser; folkeslag skal bryte ut i klagerop; ja, det skal være som i Noas dager. Og alt dette må tydes – lær av fikentreet, og vit at sommeren er nær.

PREKENIDEER

Jeg skriver dette i samme uke som jeg var i Per Lønnings gravferd. På minnesamværet sa Lønnings nåværende etterfølger som biskop her i Borg, Atle Sommerfeldt, at (fritt gjengitt) Lønning ga ”oss studenter” frimodighet på dette at det gikk an å være et troende og samtidig et tenkende menneske.

At en tror på Jesu gjenkomst, endetiden, endetidstegn og alle tings gjenopprettelse, betyr ikke at en godtroende, ikketeenkende eller fundamentalistisk, eller at en aldri har lest en linje filosofi eller noe om Hawkings ”timespace”, relativitetsteori, eller vår egen sols levetid og derav vår verdens naturlige undergang. Hvordan kan en tale om endetid når det finnes punkter i kosmos hvor tiden ikke har gått i det hele tatt!?!?

Et prekentema kan være hele tilværelsens kristologisk relasjon og at denne i Det nye testamentet ikke bare er kristologisk, men logisk! Fra første linje (hvis vi lar ”I begynnelsen” være første linje i Det nye som i Det gamle testamentet), gjøres det klart at alt som er, har en relasjon til Kristus. Ja det sies jo rett ut at ”uten ham er ikke noe blitt til” (Joh 1,3). Dette er en enestående provokasjon mot all vitenskaps(over)tro og troens enestående innblanding i vår forståelse av verden. Da blir det nemlig logisk (av .) at Kristus kom som menneske og som det sanne lys (Johannes’ tema) og som den som bringer Guds rike nær, nå og i all evighet (Matteus’ tema). Det nye testamentet er utrolig konsistent og utrolig virkelighetsnært. Kjenner vi ikke igjen oss i de endetidstegn som Matteus drar opp for oss?

Jesjabokens tekst er også sterk inne i denne tematikken.

Vi kan ikke overskue alle konsekvenser av dette, men tar vi teksten på alvor, så ser det (virkelig) ut til at gudsríkets endelige innbrudd skjer på menneskenes tidslinje og setter andre mer naturlige endetidsscenarioer til side, eller fremskynder dem: ”Jord og himmel falle skal til like.” I teksten skildres det (som over nevnt) ganske ubarmhjertig: *”To kvinner skal male sammen på kvernen; én blir tatt med, én blir igjen.”* (v 41) Dette er jo et bilde fra vår menneskelige tid: Ordet ”kvern” kan byttes ut med ”pc” eller ”el-

bil” eller noe annet nåtidig eller framtidig, men saken er den samme: Dette skal skje her – her hvor alt har sin faste tid, og hvor evigheten er lagt ned i noen skapningers hjerter slik at hele universet kan komme til bevissthet om seg selv og gi takkens gjensvar til sin skaper!

I flukt med dette siste melder det seg et mer sjelesørgerisk anliggende for en preken over denne teksten:

I menigheten vil mennesker stille seg disse spørsmålene: Hvordan skal det gå med meg? Hvor lander jeg og mine nærmeste i dette tilværets største drama? Er jeg rede? Har jeg tydet tidens tegn? Hvilke soveputer har jeg redet meg i? Hvorfor er ikke jeg våken? Hva betyr det å våke?

Kanskje kan nettopp det siste spørsmålet være en god inngang til den slik preken: Hva betyr det å våke? For noe må det jo bety, og noen må jo kunne si noe om det, og hvis ikke presten fra prekestolen, hvem da?

Det er et viktig tema at kristen tro ikke er passiviserende men aktiviserende. Den gjør oss mer våkne overfor det som skjer i verden – hvis den får bære frukt i våre liv: ”Noen må våke i verdens natt, noen må tro i mørket.” (Ellingsens salme, nr. 738)

Kristen tro er aldri passiviserende, men aktiviserende i forhold til utfordringene i denne verden. Å leve i det kristne håp betyr jo også at en kommer nær smerten og konfliktene som skjer, enten det er på hjemme- eller bortebane.

Og for å bli i bane-terminologien: ”Alle med samme trøya må spille mot samma mål!” sier Andy Capp i en tegneseriestripe der han agerer fotballtrener fra benken. Ja, vi har det samme målet, og banespillet må vi takle – og på lagtrøya står ”Tro, håp og kjærlighet”.

Noen ganger fungerer ordtaket fra dagligvarehandelen at ”Det enkle er ofte det beste!”: Bibel, og bønn og avis – det er kristenlivets hovedting sammen med fellesskap om sakrament. ”Se hva som skjer!” sier TV2. ”Tolk det!” sier Jesus!

Samtidig må en preken også inneholde noe om troens fundament. En slik årvåkenhet kan en ikke ha om en ikke er trygg i sitt barneforhold til Gud og kristenlivets fundamentet, dåpen og troen.

SALMER

En salmeliste med begge elementer til stede kan kanskje underbygge en god formidling av søndagens alvorlige budskap:

1 Herre Gud, ditt dyre navn og ære
11 Jeg løfter opp til Gud min sang
12 Våknet opp du som sover
15 Kom, konge kom i morgenglans
415 Alltid freidig når du går
488 Ingen er så trygg i fare
536 Guds menighet er jordens største under
738 Noen må våke
835 Å Gud vårt vern i farne år
890 Å hvor salig å få vandre

Signa tur!

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
SOKNEPREST I NITTEDAL
KJELL.SKARTSETERHAGEN@
NITTEDAL.KIRKEN.NO

BOTS- OG BØNNEDAG

30. OKTOBER 2016

Prekentekest: Luk 15,11–32

Lesetekster: Mika 7,18–19 / 2 Kor 13,5–8

Liturgisk farge: Fiolet

Jeg opplevde på en reise i Mexico i vår den før-columbianske kulturen på nært hold da jeg besøkte en serie av mayabyer på Yucatán-halvøyen, og aztekiske og føraztekiske templer i og nord for Mexico City. Templene gjør uutslettelig inntrykk selv i dag med sine enorme dimensjoner, voldsomme vertikalitet og mørke bakteppe med menneskeofringer. De gamle gudene måtte tilfredsstilles, og da måtte blod flyte. Størst effekt hadde menneskeblod.

Offerkult er kjent selv på vår side av havet, selv om menneskeofringer har vært svært sjeldne i Europa og Midtøsten de siste par-tre tusen år. Det var mest dyr som ble ofret. Jeg hadde for noen få år siden, like før krigen startet, anledning til å besøke Syria ved to anledninger. Det sterkeste av mange sterke inntrykk var det store Baaltempelet i Palmyra, hvor det indre tempelbygget, offeraltere, kolonnader og yttermur var svært vel bevart. Du kunne se nisjene til kultfigurene inne i cella. Det mest fascinerende var at tempelet var en så å si eksakt kopi av Herodes-tempelet i Jerusalem, som ble ødelagt av romerne. I Palmyra kunne vi fortsatt se hvordan kult foregikk i Midtøsten rundt og etter Jesu tid. De teologiske systemene som lå under kulten til Jahve og Baal, var svært ulike, men de ble dyrket i tempelanlegg som var så å si identiske. Ikonoklastene i ISIS sprengte selve det indre tempelbygget, stedet hvor kultfigurene sto, men lot yttermurer og søyler stort sett stå. Det var sporene etter offerkulten de ville til livs. Fanatiske voldelige puritanere tåler ikke uttrykk for offentlig kult som

antar andre former enn de selv kjenner, ikke en gang i form av historiske minnesmerker.

Mennesket har til alle tider ønsket å uttrykke folkets tro, følelser, forventninger, anger og skyld i offentlige seremonier. Selv om staten i den vestlige verden nå trekker seg gradvis ut av rollen som statskirkelig rammeverk og garantist for religion, er religionen stadig nærværende, for mange plagsomt nærværende. Skyld kan psykologiseres og forsøkes terapeutisert bort, i det lange løp uten nevneverdig hell. Det er som å drukne en kork. Har et menneske eller et samfunn syndet, nytter det ikke i det lange løp å glatte over det hele. Det som er galt, må adresseres. Bare oppgjør og forsoning kan legge grunnlaget for en ny start.

Den som leser gamle lutherske liturgier og bønnebøker, vil fort merke at tanken om kollektiv botsgang har vært sterk i vår kultur. Krig, hungersnød og pest ble lenge sett på som uttrykk for Guds dom over et syndig og ubotferdig folk. De nasjonale botshandlingene, gjerne anført av monarken, hadde som mål å forsone nasjonen med Gud igjen etter det som ble oppfattet som et nasjonalt frafall som hadde utløst Herrens dom. Slike handlinger har selvsagt røtter tilbake gjennom hele kirkens historie og tilbake til jødisk tid. Bots- og bønnedag sitter igjen som en rest av denne gamle tanken i kirkens kalender.

Mye har forandret seg i vestens samfunn siden den gang denne mentaliteten var levende blant folk. Det er fortsatt mye elendighet i verden, og mye av denne elendigheten er et direkte resultat av menneskelig aktivitet, enten elendigheten lokaliseres i strukturene eller i enkeltindividers bevisste onde handlinger. Etervirkningene av Genesis 3 er fortsatt merkbare. Selv om vi har lagt bak oss det skrekkens 20. århundre med sine ufattelige, systematiske og ideologisk motiverte myrderier, er mennesket fortsatt det samme gamle, på tross av all verdens teknologisk trolldom og uttryddelige fremskrittsoptimisme. Etter noen år med stor optimisme etter murens fall og rundt tusenårsskiftet er himmelen nå blitt mørkere med etniske motsetninger og nye uttrykk for religiøst begrunnet internasjonal terror.

I det hele tatt er denne ambivalensen mellom optimisme og pessimisme/realisme merkbart over-

alt i samfunn og mentalitet. Mange kolleger nøler med å gi syndsbekjennelsen en for synlig plass i gudstjenesten. Er mennesket syndig og fallent, eller ressurssterkt, kreativt og med et rikt potensial fordi vi er skapt i Guds bilde? Kirkens tradisjonelle svar har vært begge deler, avhengig av utsiktspunktet.

Der jo så mye godt å finne i og blant mennesker. Elendighetsbeskrivelsen stemmer ikke uten videre med empirien. Akkurat der tror jeg svært mange mennesker er. Man velger å se på mennesket som (stort sett) godt, og de forferdelige tingene som skjer i verden, som et resultat av menneskelig aktivitet skyves noen armlengder unna. Du og jeg har ingen aksjer i myrderiene som Assad eller ISIS gestalter i Syria. Gale ting er det alltid noen spesifikke eller uspesifikke ”andre” som står ansvarlig for.

Mye av det som finnes av objektivt skyld hos mennesket selv, som skyldes villedte umoralske handlinger, males grått ved hjelp av vulgærterapeutisk språk. Endeløse samtaler om det gale og onde foregår rundt omkring, men det finnes ikke noe EXIT-skilt, for skriftemål/bot har forsvunnet av syne. Det er ingen vei UT av elendigheten. En av overlevelsesmekanismene i forhold til dette er å relativisere distinksjonen mellom godt og ondt. Det skjer fordi bevisstheten om den ultimate Gode har glidd bort. Den moralske kompassnål svirrer fordi det ikke lenger merkes noen magnetisk nordpol. I et postkristent samfunn mangler det transcendent utsiktspunktet hvor vi kan se hvordan mennesket virkelig er, på godt og ondt. Tradisjonell kristen tanke forteller oss at mennesket er falt mye dypere enn noen empiri påpeker, og det vil hvis Gud får viljen sin, en gang bli oppreist til høyder som er så svimlende mye mer enn vi i vår vildeste fantasi kan forestille oss. Vi trenger å bli gjort oppmerksom på hva mennesket virkelig er, med det ufattelige potensial vi har til det onde og det gode. Jan Kjørstad peker i denne retningen når han i en sammenheng sier at det grunnleggende spørsmål vi må stille om mennesket, er om vi stammer fra apene eller fra englene.

Vi har for oss en fantastisk tekst på bots- og bønnedag i forhold til alle disse problemstillin-

gene. Kortnovellen i Lukas om faren og de to sønnene er en av litteraturhistoriens mest fantastiske tekster, i sin knapphet, i sin dybde og i sin enestående aktualitet. Når du sitter midt i grisebingen og har tømt siste kredittkort med de aller siste rester av farsarven, er alternativene i livet få. Enten velger du å gå til grunne der du er, eller så velger du stoltheten og drar hjem til Far. Den bortkomne sønn gjorde det siste. Han fikk en kongelig velkomst. Det kan vi også gjøre, som individer og kollektiv. Vi har en Far som alltid venter. Men av og til må vi vende om for å finne tilbake til ham.

TORBJØRN HOLT
SJØMANNSPREST I LONDON
THO@SJØMANNSKIRKEN.NO

REFORMASJONSDAGEN

31. OKTOBER 2016

Evangelietekst: Johannes 1,16–17

NT-tekst: Romarane 1,16–17

GT-tekst: Salme 46,1–8

Forteljingstekst: 1. Samuel 3,1–10

Liturgisk farge: Raud

Den 499. årsdagen for offentliggjeringa av Luthers 95 tesar mot avlatshandelen er eit godt høve for å feire gudsteneste og markere reformasjonsarven. Det kan dessutan vere grei lokal førebuing til reformasjonsjubileet neste år. Tekstboka sine fire tekstar for denne dagen har på ulikt vis tilknytning til Luther. Saman kan dei brukast for å lage ei gudsteneste og ei preike som er godt forankra historisk og samstundes aktuell, som det høver seg under eit godt jubileum.

SÅ FAST EI BORG

Den gammeltestamentlege leseteksten er fyrste delen av den 46. salmen. Denne salmen er utgangspunktet for den mest kjende av alle Luthers salmar, "Vår Gud han er så fast ei borg", og den salmen høyrer med i ei reformasjonsdagsgudsteneste. Salmen er det næraste ein kjem ein kjenningsmelodi for (den lutherske) reformasjonen. Det finst fleire forteljingar om salmen sitt opphav. Det er ikkje sagt dei er historisk heilt korrekte, men det seier mykje om salmen sin karakter at somme har meint at han vart sunge av Luther og følgt hans i det dei kom til riksdagen i Worms i 1521, medan andre meiner at dei lutherske fyrstane song han då dei kom til Augsburg i 1530. Som ein god kampsong gjev salmen sterkt uttrykk for tilliten til Gud og Guds vern.

Samstundes har han, som mange kampsongar, eit problematisk skilje mellom eit "oss" og "fien-

den”, og det er nokså ope kven som kan definert inn i fiendegruppa saman med den vonde. Teksten kan fort verte problematisk når ”me” ikkje lenger er truga, som dei fyrste luthernarane, men er i ein privilegert posisjon. Ein interessant kontrast mellom Luthers tekst og det bibelske førelegget er at medan Luther brukar halve salmen til å skildre fienden, handlar salme 46 nesten utelukkande om Gud. Ved å halde dei to tekstane saman kan ein prøve å dempe litt av den historiske støyen som følgjer med, og prøve å finne ut kva salmane vil seie om Gud.

NÅDE, SANING OG HÅP

For det er jo det som er saka. Både epistelteksten og evangelieteksten handlar om Gud som openberr seg. Teksten frå Romarbrevet, ”for eg skammar meg ikkje over evangeliet”, er jo ein kjernetekst i Luthers eigen biografi og uløyseleg knytt til hans eiga leiting etter ein nådig Gud. Evangelieteksten omtala Luther sjølv som ”ein av dei gylne tekstane hjå Johannes”. I preikene over desse tekstane frå hausten 1537 understrekar Luther heile vegen kor avgjerande Jesus er for vår kunnskap om Gud. Utan Jesus hadde menneska vore overlatne til seg sjølve, og Luther brukar brei pensel når han målar ut kor elendig mennesket sin situasjon er utan nåden. Johannes snakkar om at Lova vart gjeven ved Moses, og sjølv om ho er ei gåve frå Gud, så berre ”peikar ho på livet, ho gjev det ikkje”, som Luther formulerer det. Det er berre nåden frå Gud som gjev mennesket grunn til å håpe. Jesus vitnar om nåden. Fordi han er fullkomen og Guds son, har mennesket grunn til å tru han når han vitnar om Guds nåde. Mennesket har ingen grunn til å tvile når Jesus seier: ”Syndene dine er tilgjevne,” eller når han seier til Lasarus i grava: ”Kom ut!”

FORTELJINGANE

Tekstane denne dagen er både abstrakte og nokså korte. Dei trekkjer inn store omgrep som ”nåde”

og ”sanning”, men gjev lita hjelp til å fylle orda med innhald. Det kan inspirere til luftige analysar, men eg trur det kan vere på sin plass å gjere som Luther og dra det heile ned på jorda. I sine preiker over desse tekstane går han til evangelia sine forteljingar om Jesus for å forklare desse orda. Det er heilt i tråd med Johannesevangeliet sin påstand om at det er Jesus som gjennom sine ord og gjerningar syner menneska kven Gud er. Jesu møte med eitt menneske ein gong for lenge sidan, seier noko om korleis Gud møter alle menneske. Det er eit grunnleggjande premiss for forkyning over evangelietekstar, og grunnen til at me til dømes bruker så mykje tid på å utleggje forteljingar om Jesus og let dei få så stor plass i trusopplæringa. Samstundes trur eg det er avgjerande viktig at ein faktisk seier det tydeleg at det er gjennom desse forteljingane at me lærer Gud å kjenne. Eg har etter kvart forstått at det slett ikkje seier seg sjølv kvifor ein aldri vert leie av desse forteljingane i kyrkja. For mange er Jesus litt fjern, medan det er lettare å snakke om Gud. Det er meir tilgjengeleg og mindre indrekyrkjelig, kanskje. Av og til når eg høyrer både mi eiga forkyning og andre si, så kan det slå meg at Jesus også der kan vere litt til overs. Me understrekar at Gud er god og kjærleg og tek imot oss og tilgjev oss og lyttar når me ber, og så vert det vanskeleg å forklare kva me eigentleg skal med Jesus oppi det heile. Paradokset er jo at det i kristen teologi er umogeleg å vite alt dette om Gud om ikkje Jesus hadde openberra det for oss gjennom det han seier, og det han gjer, frå fødsel til oppstode. Kanskje er reformasjonsdagen ein dag for å late Luther peike på Jesus og inspirere oss til å lese evangelieforteljingane, leve oss inn i dei og slik verte betre kjende med Gud.

PER KRISTIAN SÆTRE
STIPENDIAT, MF
PER.K.SATRE@MF.NO

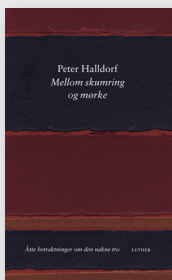

Anne-Margrete Saugstad
BIBELN FOR HODE OG HJERTE
 249,-

I denne boken deler Anne-Margrete Saugstad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfallsvinkler til hele Bibelens skattkammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er, og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste.

Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

www.lutherforlag.no

Peter Halldorf
MELLOM SKUMRING OG MØRKE
Åtte betraktninger om den nakne tro
 199,-

Hvorfor hadde ingen sagt at du måtte miste den gamle freden for å vinne en ny og mer virkelig fred? Idet døden sluker Jesus, mister disiplene sin tro. Påskeaftnen, dagen mellom korset og oppstandelsen, speiler en realisme som ingen av oss kommer utenom, dagene når ateismen åpner seg som en avgrunn i vår sjel. Er Gud død? Finnes han ikke lenger? Har jeg levd på en illusjon?

Boken er knyttet an til fasten og påsken, men den kan også med stort utbytte brukes som en meditasjonsbok når som helst på året.

www.lutherforlag.no

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Postdoktor Kristin Graff-Kallevåg. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 590,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 800,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>